

Snemmtæk íhlutun í hnotskurn

Rafrænt málþing á vegum MMS 16. apríl 2021

Þróunarverkefni

www.malorvun.wordpress.com

Er búið að:	
	✓
Fara yfir bakgrunnsupplýsingar frá foreldrum?	
Fylla út gátlista til frumkönnunar varðandi málskilning, máltjáningar, leik og boðskipti?	
Fara með barnið í 2 ½ árs skoðun Heilsugæslunnar?	
Fá bréf varðandi niðurstöður 2 ½ árs skoðun Heilsugæslunnar?	
Gera foreldrum grein fyrir grunsemdum um stöðu barnsins hvað varðar mál, tal og boðskipti?	
Fá leyfi foreldra til þess að leggja fyrir viðeigandi athugunarlista/gátlista?	
Leggja fyrir viðeigandi athugunarlista/gátlista?	
Fara yfir niðurstöður athugunarlista/gátlista með foreldrum? (skrifleg skil)	
Fá skriflegt leyfi frá foreldrum fyrir ítarlegri greiningu hjá sérfræðipjónustu?	
Útbúa skilgreinda málörvunaráætlun út frá þörfum barnsins?	
Veita foreldrum fræðslu?	
Skrá hvað er gert í málörvunartímum?	
Senda verkefni heim?	
Meta árangur?	

Snemmtæk íhlutun - af hverju ?

Fyrstu sex árin í lífi barns er hægt að hafa mikil óbein áhrif á starfsemi heilans þar sem starfsemi hans er á þessu tímabili mjög sveigjanleg og ósérhæfðari en síðar verður (Weitzman og Greenberg, 2002; Tryggvi Sigurðsson, 2007).

Hugmyndafræði snemmtækrar íhlutunar gengur út á það að byrja nógu snemma með markvissa þjálfun eða kennslu til að draga úr námserfiðleikum eða jafnvel koma í veg fyrir þá.

Hægt að greina jákvæð áhrif þjálfunar á virkni heilastöðva með réttri örvun

Fölsk öryggiskennd. Málörvun þarf að vera skilgreind út frá mati á málproska, vali á viðeigandi málörvunarefni, réttum málþáttum og mati á árangri

Greining án íhlutunar skilar takmörkuðum árangri

Mikilvægt að vinna í anda lærdómsamfélagsins. Sameiginleg ábyrgð – nýting á þekkingu

Fræðsla - mannauðurinn virkjaður - **samstarf**

Verkfæri til að skapa árangur

Foreldrar og frístundaheimili virkjuð til samstarfs. Mat á árangri

Samstarf fagstétta

Fjöldi rannsókna sem sýna árangur (Stackhouse og Wells, 2004; Walple og McKenna, 2007, Hrafnhildur Ragnarsdóttir, 2015, Jóhanna Einarsdóttir o.fl. 2010)

Læsisstefna – heildstæð skólastefna

Gróskuhugarfar

Hugmyndafræði

- Seinkun í leikþroska og orðaforða getur verið fyrsta vísbending um lestrarerfiðleika. Þau börn sem hafa góðan orðaforða hafa forskot þegar kemur að lestrarferlinu, vegna þess að þau hafa fleiri orðmyndir. Það skiptir einnig miklu máli að þekkja og vinna markvisst með aðra undirstöðupætti fyrir lestur sbr. hljóðkerfisvitund, málskilning, bókstafi/hljóð og lesfimi.
- Í þróunarverkefnunum er fjallað sérstaklega um þessa þætti og hvernig má finna börn sem eru í áhættu og beita hagnýtum aðferðum snemmtækrar íhlutunar. Þetta þýðir að því fyrr sem málþroskafrávik eru greind og skilgreind er hægt að draga úr, eða jafnvel koma í veg fyrir námserfiðleika síðar á lífsleiðinni

Helstu verkþættir

- Umræða og kynning á verkáætlun – verkferlar - fræðsla
- Samstarf við heilsugæslu. Aðgerðaáætlun
- Móttökuáætlun fyrir börn sem eru tvítyngd/fjöltyngd
- Prófanir í leikskóla – þróun í málþroska
- Flokkun á málörvunarefni – kennsluaðferðir
- Íhlutun í málörvun og læsi – vinna í gegnum leikaðstæður
- Uppbygging málörvunarhópa, einstaklingsþjálfun
- Spegln á málörvunarstundum (eldri börn – yngri börn)
- Sýnikennsla í málörvun. Samstarf fagstétta
- Skráning og mat á árangri
- Samstarf við sérfræðinga og foreldra. Fræðsla og heimavinna
- Samstarf við dagforeldra, starfsfólk bókasafns, frístundaheimila og hvernig er hægt að virkja samfélagið til að taka þátt
- Handbók leikskólans. Sérstaða hvers leikskóla skýr

Lestur byggir á góðum málþroska

Undirbúningur lestrarnáms hefst mjög snemma á æviskeiði barnsins. Barnið byrjar að undirbúa lestur um leið og það byrjar að hjala og mynda fyrstu hljóð, hljóðakeðjur

Hljóð og hljóðakeðjur þróast síðan í það að barnið lærir að mynda merkingarbær orð og setningar

Unnið með þættina út frá skólastigum

Skólastig	Leikskóli	Grunnskóli
Orðaforði	Markviss þjálfun orðaforða	Markviss þjálfun orðaforða
Lesskilningur	Málörvun þjálfun hlustunarskilnings	Málörvun þjálfun hlustunar- og lesskilnings
Hljóðkerfis- og hljóðavitund	Markviss þjálfun hljóðkerfis- og hljóðavitundar með bókstafi sýnilega	Markviss þjálfun hljóðavitundar
Umskráning	Hljóðræn umskráning Læra heiti og hljóð bókstafa Umskráning í lestri / tengja saman hljóð	Umskráning í lestri og ritun
Lesfimi	Unnið með nefnuhraða...	Unnið með nákvæmni, sjálfvirkni og hrynræna þætti

Afleiðingar málproskafrávika

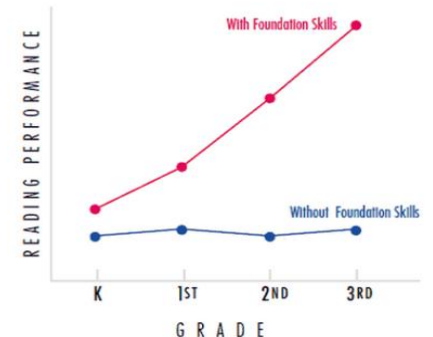
Málproski er undirstaða læsis og alls náms.

Fylgni á milli mælinga á málproska við tveggja og þriggja ára aldur og mælinga á málproska við níu og sextán ára aldur.

Mattheusar áhrif: Börn dragast sífelld meira aftur úr jafnöldrum.

Málproskafrávik skapa erfiðleika við lestur, ritun og textagerð, sem síðar geta leitt til námserfiðleika, félagslegrar einangrunar og hegðunarerfiðleika.

Matthew Effect in Reading

Niðurstöður lestrarrannsóknna

Árangursrík lestrarkennsla þarf að ýta undir fimm þætti:

Orðaforða

Tengsl stafs og hljóðs (umskráning)

Lesskilning (byggir á málskilningi)

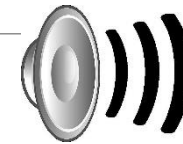
Hljóðkerfisvitund

Lesfimi

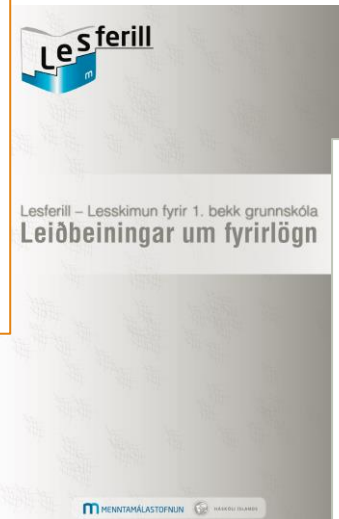

(National Reading Panel, 2000; Sigrún V. Heimisdóttir og Vin Þorsteinsdóttir, 2009)

Höfundar

Hljóðskrá: Upplestur á fyrirmælum

LeSferil

Bakgrunnssupplýsingar vegna lestrarnáms

Gælisti lagður fyrir foreldra/forráðamenn við upphaf skólagangs

Aðilar: Sjálfstjórnir Skólans og Sjálfstjórnir Sjúkrahúsins

Nafnið: _____

K.í.: _____ Skóli: _____

Foreldri/forráðamannur sem er fylgjandi gælistinn _____

Únámshæðarmarkur barnsins: _____ Bekkur: _____ Dags: _____

Greiningar sem barnið hefur farið í: _____

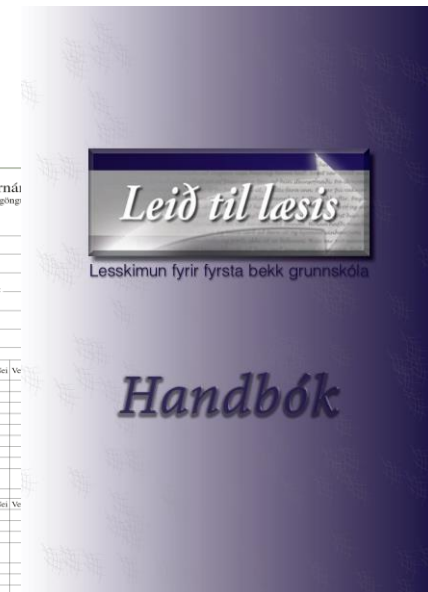
Hér eru staðfestingar sem tengjast málfrösku barna.

	Já	Nei	Ve
Mér er líkurnar vel þær eru á við nám barnið fítt.			
Þvíþvítt sést að tali			
Skilar eldri fátíka fýrsmál/língar setningar			
Er dæknir í samfelldu tali			
Á erfitt með að læra lesna og vísur			
Getur mikið af beygingarvörðum í málfrösku			
Fréttir og málfrösku			
Bekkur færir en fínn bekki			
Hefur lítt álga á bókum			
Á ferðileikum með fátíka bókum sem innihalda samhljóða			
(segt í d. fátíka í stað fátíka)			

Hér á erfiir eru spurningar varðandi bakgrunn barnsins. Merktu við rétt svar:

	Já	Nei	Ve
Er barnið víðkygð/félýgð (talar flúi en er eitt tungumál)?			
Hafa foreldrar öku sýkingu átt í lestrarskrifaleikum?			
Hefur barnið greint með málfrösku?			
Getur eitt með slaka öku málfrösku fátíka í HLJOM?			
(talgangur í hljóð og málfrösku leikubókum) þegar athugið var lög fyrir lítið barn?			
Er sagn sem fátíka erfitt að hljóða?			
Hefur barnið greint með beyrnarmálfrösku?			
Hefur barnið greint með sjónleikum?			

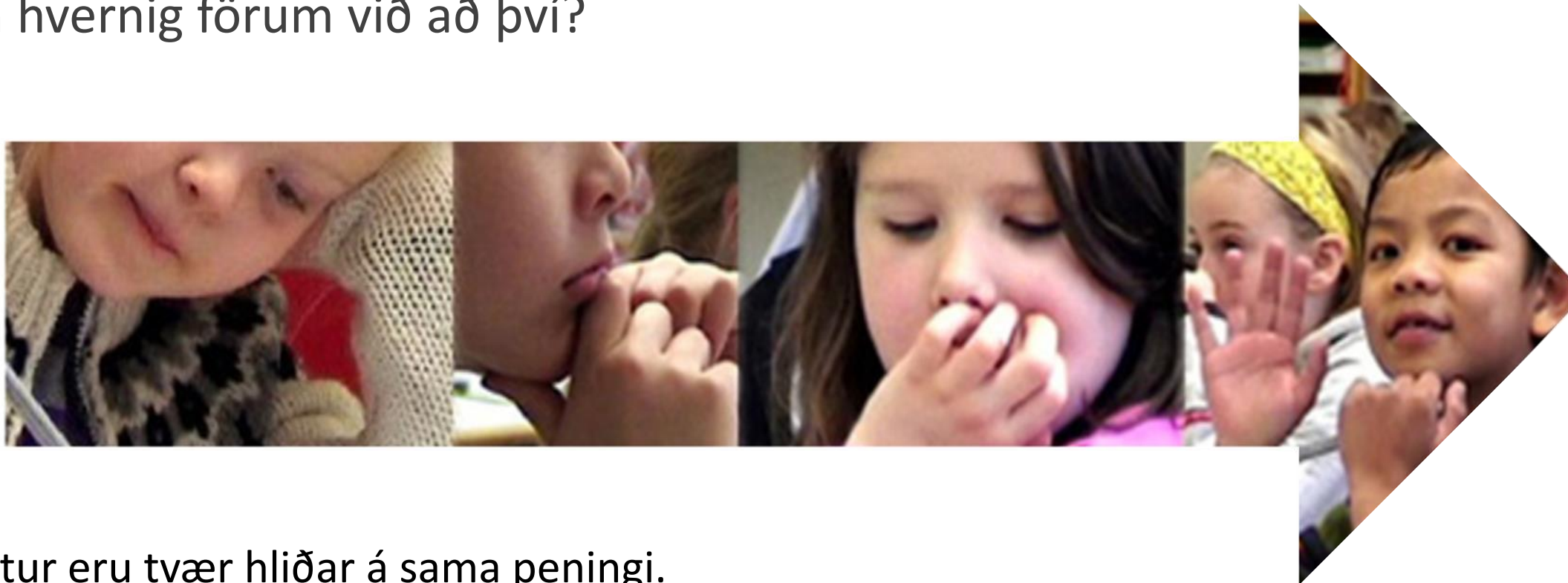
Aðnað sem þú vilt taka fram: _____

Lestrarfærni - lykill að lífsgæðum

Finna þarf hvar á læsis-línunni nemendur eru staddir á og mæta þeim þar. Þannig næst bestur árangur.

En hvernig förum við að því?

Mál og lestur eru tvær hliðar á sama peningi.

Það þarf þ.a.l. að vinna með alla málþætti eftir þörfum ef að fram koma frávík

Samstarf við heilsugæslu-skimanir

PEDS (Parents Evaluation of Developmental Status)

Mat foreldra á þroska barna : Tíu atriða spurningalisti um almenna þroskaframvindu . *PEDS* byggir á viðamiklum rannóknum sem sýnir að það er há fylgni á milli áhyggna foreldra á þroska barna og raunverulegan vanda . Hægt er að nota *PEDS* við reglubundið eftirlit frá fæðingu til átta ára. Athugunin samanstendur af: *PEDS* matsblaði foreldra, stigablaði/túlkunarblaði, Leiðbeiningarhefti um framkvæmd og stigagjöf, handbók (á ensku)

BRIGANCE þroskaskimunarprófið

Hefur verið þýtt og staðfært fyrir 2;6-2;11 ára gömul börn og 4;0-4;11 ára gömul börn . Það skimar eftir frávikum í þroska barna. Prófið skiptist í þrjú svið: Skólafærni/forskólafærni, samskiptafærni og hreyfifærni. Það skiptist í ellefu prófbætti sem gefa eina heildartölu: Prófið metur fín- og grófhreyfingar, málnotkun, orðaforða/málskilning, forlestrarfærni, magnhugtök og þekkingu á persónulegum högum. Prófið samanstendur af: Handbók (á ensku), prófbókum, skráningarblöðum, fylgihlutum (kubbakassa, vaxlit/trélit)

Skrifleg skil frá heilsugæslu - Útbúa eyðublað með niðurstöðum

Prófanir í leikskóla

Orðaskil-málproskapróf (Elín Þ. Þórðardóttir). Orðaforðagátlisti fyrir eins og hálf til þriggja ára börn. Metur orðaforða barna ásamt beyginga og setningagerð

HLJÓM-2 (Ingibjörg Símonardóttir, Jóhanna Einarsdóttir og Amalía Björnsdóttir). Próf í leikjaformi, sem að kannar hljóðkerfisvitund elstu barnanna í leikskólanum

Íslenski proskalistinn (Einar Guðmundsson og Sigurður J. Grétarsson) Proskalisti ætlaður þriggja til sex ára börnum. Metur getu á mál-og hreyfisviði

Íslenski smábarnalistinn (Einar Guðmundsson og Sigurður J. Grétarsson). Metur hreyfiþroska og sjálfsbjörg ungbarna á aldrinum 15-38 mánaða

EFI-2. Málproskaskimun fyrir börn á fjórða ári. Elmar Þórðarson, Friðrik R. Guðmundsson og Ingibjörg Símonardóttir

TOLD-2P-málproskapróf (Phyllis L. Newcomer og Donald Hammill. Íslensk staðfærsla: Ingibjörg Símonardóttir, Einar Guðmundsson, Sigurgrímur Skúlason og Sigríður Pétursdóttir. Prófið metur málskilning og máltjáningu 4;0-8;11 ára barna)

TRAS skráning á málþroska ungra barna (Björk Alfreðsdóttir, Hólmfríður Árnadóttir, Hrafnhildur Karlsdóttir, Ingibjörg Símonardóttir og Margrét Tryggvadóttir)

Íslenski málhljóðamælirinn. Skimunarforrit í spjaldtölvu sem metur framburð og hljóðkerfispætti (Bryndís Guðmundsdóttir)

Hugmynd að vinnu út frá *Orðaskil- Orðaforðagátlista* fyrir þriggja ára gamalt barm

Fólk,staðir, leikir, rútína	Nafnorð	Sagnorð	Lýsingarorð, fornöfn,flt	Smáorð, setningar
• fjölskylda/vinir • leikskóli/nöfn • nemendur og starfsmenn skóla • heilsa, kveðja • byrja, búinn • takk fyrir daginn • syngja • má ég fá • viltu leika • hjálpa	• föt • líkaminn • matur • Leikföng • dýr • farartæki • staðir • húsgögn • algengir hlutir • búsáhöld • áhugamál	Aðstæður • matarborð • leikaðstæður • fataklefi • útivera • baðherbergi • búðarferð Einföld fyrirmæli • sitja • horfa • hlusta • bíða • Gera til skiptis • muna	• líðan • þarfir • tilfinningar • andstæður • litir • stærðarhugtök • einn/margir Fornöfn • ég, þú, við • hann, hún, við • mitt. minn, mín • hans, hennar	samtengingar • og • eða • _að Eintala/fleirtala • sokkur-sokkar • bolti-boltar Afstöðuhugtök • Uppi á • Undir <u>atviksorð</u> • strax, ekki • eins <u>spurnarorð</u> • hvað, hver • hvar

Boðskiptareglur Bínu

Undirstöðupættir fyrir boðskipti

Bína lærir að sitja

Bína lærir að passa hendur

Bína lærir að hlusta

Bína lærir að bíða

Bína lærir að gera til skiptis

Bína lærir að muna

Með kveðju,
Ásthildur Bj. Snorradóttir, talmeinafræðingur
Bjarni Þór Bjarnason, myndlistamaður

Meðferðarheldni

Meðferðarheldni (Consistency) er að vera samkvæmur sjálfum sér og halda út aðferð sem byggir á aðferðum sem rannsóknir sýna að skili tilætluðum árangri (Westby, 2004) Það kallast að nota gagnreyndar eða raunprófaðar aðferðir og þær skipta miklu máli í málörvun og allri vinnu með ungum börnum.

Það þarf líka að skilgreina þessar aðferðir úr frá reynslu og sérfræðipækkingu kennara, uppálenda og annarra fagaðila sem skila sér í bættum árangri.

Að búa til skipulag – málörvun Leiðsögn talmeinafræðings

Stýritáknin hennar Bínu

- Sitja, passa hendur, hlusta, horfa, tala, bíða, gera til skiptis, muna

Skipulag: verkefni, röð, val, umbun - Markmið

- Fyrst – svo – síðan. Sjónrænar vísbendingar: Hlusta, spila/leika, bók, muna

Athafnir, tilfinningar, líðan, nám

- Tala um tilfinningar. Hjálpa barninu að fá innsæi inn í eigin vanda.

Barnið veit hvenær tíminn byrjar og endar

- Heilsa og kveðja
- Fara yfir skipulagið
- Rifja upp hvað var gert/endureknig (byrja, búinn)
- **Læra heima: Ráðgjöf/samskipti við foreldra**

Stýrivirkni heilans

Executive function

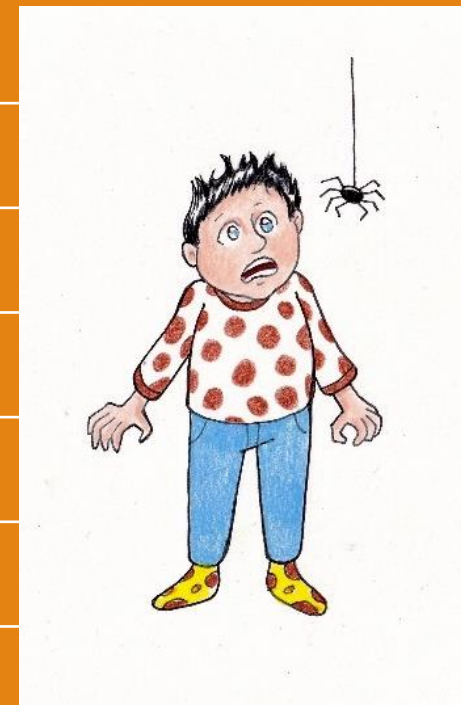

Samanstendur meðal annars af taugafræðilegum þáttum sem innihalda tengslamyndun, þörf fyrir boðskipti, vinnsluminni, sjálfstjórn, að geta sett sig í spor annarra o.fl

Hún hefur stundum verið útskýrð á þann hátt að þar sé stjórnandateymi heilans staðsett, sem hefur yfirumsjón með allri vitrænni starfsemi sem fer fram í gegnum taugatengingar og samspil á milli á milli mismunandi svæða heilans sem mynda órjúfanlega heild (Hulme og Snowling, 2009)

Börn þurfa að læra:

- Viðeigandi boðskipti (sbr. Boðskiptareglur Bínu)
- Að heilsa, kveðja og þakka fyrir sig
- Að einbeita sér og fara eftir fyrirmælum
- Að setja sig í spor annarra
- Að skipuleggja sig með máli („fyrst og svo“, að gera hluti í réttri röð)
- Að leggja áherslu á að ljúka við verkefni
- Þrautseigju, seiglu og samhygð
- Sjálfstjórn bæði varðandi hegðun og líðan
- Að vera í tengslum við hvað þau eru að gera og geta beðið um aðstoð
- Að geta beðið um hjálp ef þau skilja ekki hvað er ætlast til af þeim
- Að kalla úr minni og geta sett í orð það sem er ætlast til af þeim

Lykilatriði í vinnu og leik hjá ungum börnum

UNDANFARI MÁLS – MIKILVÆG STIG Í MÁLÞROSKA

Ætlun (Intent)

Eftirherma

Augnsamband

Að skapa þörf fyrir boðskipti

Samstilling (Co Regulation)

Vinnsluminni

Sjálfstjórn (Regulation)

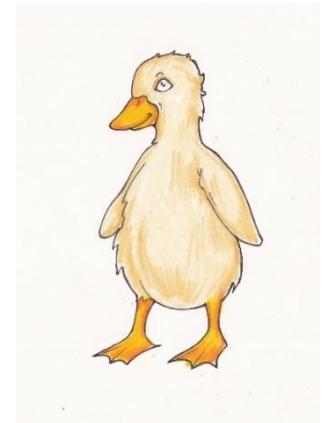
Merkingarbær hljóð

Sameina athygli (Joint attention)

Viðeigandi boðskipti

Að gera til skiptis (Turn taking)

Virkur orðaforði

Stýritáknin/boðskiptareglur Bínu

- Passa hendur
- Passa fætur
- Hlusta
- Horfa
- Tala
- Bíða, gera til skiptis
- Muna
- Ramma stundina inn með því að gefa börnunum verkfæri til þess m.a. að auka sjálfstjórn, seiglu, einbeitingu og úthald
- Sitja
- Gefa börnunum innsýn inn í styrkleika og veikleika
- Stýrivirkni heilans
- Talreglur/boðskiptareglur

Uppbygging málörvunarstunda – Leikskólinn Álfaberg

Málörvunarstund

Upphaf

Fara yfir boðskiptareglur Bínu.

Verkefni

1. Hljóðkerfisvitund spil.
2. Afstöðuhugtök.
3. Andstæður í spjaldtölvu.

Að lokum

Tengjumst og þökkum fyrir stundina

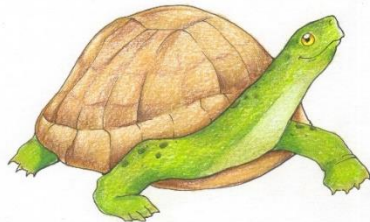
Málörvunarstund

Dæmi um matslista – leikskólinn Bjarkalundur

Eðlilegur málþroski 9-12 mánaða Nafn og dags: _____

Málkilningur	Getur	Getur ekki
Lærir ný orð		
Hlustar þegar er talað við það		
Réttir hlut samkvæmt beiðni		
Horfir á fólk sem segir nafn barnsins		
Horfir á hluti þegar þeir eru nefndir		
Tekur þátt í leikjum sem byggja á talmáli (t.d syngja með látbragði)		
Byrja að fara eftir einföldum fyrirmælum		
Þekkir nokkra líkamshluta		

Persónur	Notar	Notar ekki
Ég		
Þú		
Þið		
Við		
Minn		
Þinn		
Hans		
Hennar		
Hún		
Hann		
Mamma		
Pabbi		
Afi		
Amma		
Systir		
Bróðir		
Frænka		
Frændi		

Likaminn	Notar	Notar ekki
Höfuð		
Auga		
Nef		
Munnur		
Eyra		
Enni		
Haka		
Tennur		
Tunga		
Kinn		
Varir		
Háls		
Magi		
Bak		
Hendur		
Fingur		
Þumalfingur		
Litlifingur		

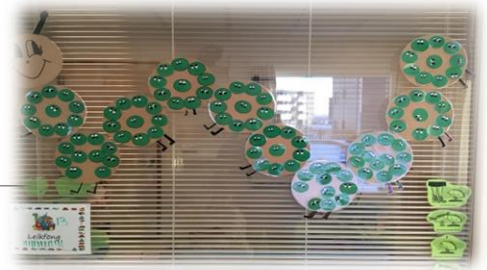
Skólafærni

SMT skólafærni

- Elísa R. Ingólfssdóttir ráðgjafi stýrði innleiðingu

Boðskiptareglur Bínu

- Voru sex talsins en við bættum tveimur við

Um verkefnið

Ásthildur Bj. Snorradóttir
talmeinafræðingur er leiðbeinandi og
tengiliður verkefnisins

Leikskólarnir sem taka þátt:

- Barnaból á Skagaströnd
- Barnabær á Blönduósi
- Ásgarður á Hvammstanga
- Vallaból á Húnavöllum
- Lækjarbrekka á Hólmavík

Grunnskólar á svæðinu munu einnig
taka virkan þátt

Markmið verkefnisins er að samræma
verkferla og vinnu tengda málörvun
ungra barna og er áhersla lögð á
snemmtæka íhlutun.

Lykillinn að árangri fellst í

- Fleiri skimunum í leikskóla
- Snemmtækri íhlutun
- Góðu samstarfi heimilis, skóla og
heilsugæslu

Snemmtæk íhlutun

Rannsóknir sýna að með snemmtækri
íhlutun er hægt að draga úr
námserfiðleikum síðar meir.

Brugðist er við um leið og rökstuddur
grunur vaknar um málþroskafrávik hjá
ungum börnum

Best er að skima fyrir frávikum og
vinna markvisst með niðurstöðurnar.

Leikskólar eru í lykilhlutverki í þessari
vinnu.

Gott samstarf heimilis og skóla er stór
og mikilvægur þáttur.

Barnaból sækir sérfræðipjónustu til
Félags og skólaþjónustu A-Hún.

Málþroski

Börn með frávik í máli geta átt erfitt
með að:

- Hlusta á aðra og halda athygli
- Tengjast öðru fólki
- Skilja það sem sagt er við þau
- Læra og nota ný orð
- Tengja tvö orð eða fleiri í setningar
- Taka þátt í samræðum

Hvernig er hægt að efla málþroska?

- Hlusta og tala við börnin
- Syngja og kenna þeim rím, vísur og
þulur
- Hvetja þau til að segja frá atburðum
og sögum
- Lesa fyrir þau bækur
- Ræða og útskýra lesefni
- Spyrja börnin spurninga
- Láta þau giska á framhald sögu

Verkferlar skimana

Matstækja

Viðbrögð við þjálfunarpörf

2-6 ára

TRAS

Niðurstöður kynntar foreldrum

Þjálfun inni í hóp / einstaklingsþjálfun

Tilvísun til sérfræðings

Einstaklingsþjálfun með leiðsögn sérfræðings

Skimun endurtekin á 6 mánaða fresti

Málörvunarhópur / einstaklingsþjálfun

2-3 ára

Orðaskil

Niðurstöður kynntar foreldrum

Málörvunarhópur / einstaklingsþjálfun

Tilvísun til talmeinafræðings

Einstaklingsþjálfun með leiðsögn talmeinafræðings

Skimun endurtekin til viðmiðunar

Málörvunarhópur / einstaklingsþjálfun

5-6 ára

Hljóm-2

Niðurstöður kynntar foreldrum

Málörvunarhópur / einstaklingsþjálfun

Skimun endurtekin

Tilvísun til talmeinafræðings

Einstaklingsþjálfun með leiðsögn talmeinafræðings

Skimun endurtekin

SAMLEIKUR/ FÉLAGSFÆRNI

Aldur 2 – 3 ár

- Getur barnið áhuga á að leika sér við aðra? (Samhúðunin)
- Sækist barnið eftir því að hjálpa til við ýmis störf?
- Á barnið frumkvæði að jákvæðum samskiptum?

Aldur 3 – 4 ár

- Getur barnið fylgt reglum í leik sem fullorðinn stýrir?
- Tekur barnið því að ónna börn sjni því áhuga sem það er sjálf upptekið af?
- Getur barnið tekið leiðbeiningum með því að herma eftir öðrum?

Aldur 4 – 5 ár

- Getur barnið tekið þátt í samleik í jafn langan tíma og jafnaldrar (20 - 30 mín.)?
- Tekur barnið þátt í hlutverkaleik?
- Fylgir barnið félagslegum leikreglum?

TJÁSKIPTI/SAMSKIPTI

Aldur 2 – 3 ár

- Lætur barnið að fyrra bragði í ljós þörf fyrir að tjá sig?
Dæmi: með svipþögum, lábragði, orðum.
- Tjáir barnið sig með orðum við aðra að eigin frumkvæði?
- Getur barnið haldið uppi samræðum, stutta stund í einu (a.m.k. 3 mín.)?

Aldur 3 – 4 ár

- Notar barnið málið í eðlilegu samhengi við það sem er að gerast?
- Getur barnið haldið uppi samræðum í dálitla stund (a.m.k. 3-4 mín.)?
- Getur barnið tjáð óskir sínar, tilfinningar og þarfir með orðum?

Aldur 4 – 5 ár

- Er ákvæðið samhengi í frásögnum barnsins?
- Getur barnið tjáð sig skiljanlega og tekið svörum viðmælanda?
- Getur barnið farið með stuttar visur/gátur?

ATHYGLI / EINBEITING

Aldur 2 – 3 ár

- Getur barnið beint athygli að ákvæðnu verkefni?
Dæmi: pusla, mála, kúba.
- Getur barnið haldið athygli við verkefni í dálitla stund (a.m.k. 3 mín.)?
- Finnir barninu gaman að láta lesa fyrir sig?

Aldur 3 – 4 ár

- Getur barnið haldið sig við sjálftalið verkefni.
- Getur barnið settið kyrrt á sínum stað ef til þess er ætlast?
- Getur barnið beðið eftir að röðin komi að því án þess að missa athyglina?

Aldur 4 – 5 ár

- Getur barnið haldið athygli við verkefni í lengri tíma (a.m.k. 20 - 30 mín.)?
- Getur barnið tekið sér án þess að trufla aðra?
- Tekur barnið þátt í frjálsum leik líkt og jafnaldrar?

MÁLSKILNINGUR

Aldur 2 – 3 ár

- Getur barnið bent á algenga hluti?
Dæmi: Ból, úkka, húla, stól, hús o.s.f.
- Fylgir barnið einföldum fyrirmælum:
Dæmi: Setu kubbinn í hásenn. Láttu bolinn á borðið.
- Getur barnið fundið réttan hlut þegar sagnorð eru notuð í fyrirmælum?
Dæmi: Sýndu mér það sem við hlum með. Úr hverju dekkjum við?

Aldur 3 – 4 ár

- Getur barnið fokkað hluti eftir yfirhugtökum?
Dæmi: Stí, leikföng, matar, dyr.
- Skilur barnið setningar sem innihalda forsetningar?
Dæmi: Setu bílin undir skálin. Setu kubbinn upp á borð.
- Þekkir barnið minnst þrjú til fjögur lítaheiti?

Aldur 4 – 5 ár

- Skilur barnið stigbreytingu lýsingarorða? Hér er átt við hvort barnið átti sig á orðum yfir samanturð s.s. stór, mami, sekkur.
- Skilur barnið málsgreinar með neitun í aukasetningu? (Sjá handbók)
- Getur barnið útskýrt orð yfir algenga hluti? Hvað er bók? Hvað er klur?

MÁLVTUND

Aldur 2 – 3 ár

- Sýnir barnið áhuga þegar þú skoðað saman myndabækur?
- Tekur barnið þátt í leikjum með rím og stuttar þulur?
- Tekur barnið þátt í söngstundum?

Aldur 3 – 4 ár

- Man barnið rímlíki og söngva sem oft er farið í?
- Tekur barnið þátt í að ríma?
- Getur barnið með hjálp mynda greint mun á líkum orðum?

Aldur 4 – 5 ár

- Kann barnið að ríma?
- Getur barnið aðgreint fyrsta hljóð í orðum?
- Getur barnið skrifað nafnið/gælunafnið sitt?

FRAMBURÐUR

Aldur 2 – 3 ár

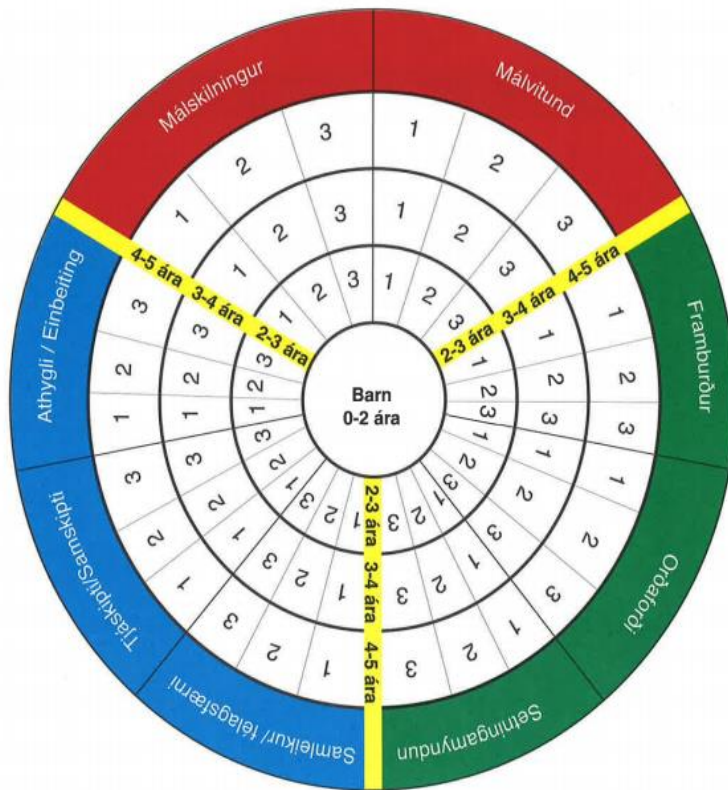
- Er tilhöfulega auðvelt að skilja barnið?
- Getur barnið borið fram orð með /m/, /n/, /b/, /d/, /l/
- Ber barnið orð yfirleitt skýrt fram?

Aldur 3 – 4 ár

- Getur barnið borið fram /k/, /g/ rétt í orðum?
Dæmi: kóði, kaka, grot, egg.
- Notar barnið /s/, /t/, og /v/ rétt fremt í orðum?
Dæmi: sót, tani, vinur.
- Getur barnið borið fram öll atkvæði í þriggja atkvæða orðum?
Dæmi: lögguð, líkúði, afmáli.

Aldur 4 – 5 ár

- Getur barnið borið rétt fram samhljóðaklassa í orðum?
Dæmi: tjón, kúka, veski, bíom, hópa.
- Ber barnið /s/ hljóðið rétt fram?
- Ber barnið /r/ hljóðið rétt fram?

ORÐAFORÐI

Aldur 2 – 3 ár

- Notar barnið eigeng orð yfir hluti?
Dæmi: bolli, skó, húla.
- Notar barnið eigeng sagnorð?
Dæmi: mæla, deita, setja, taka.
- Notar barnið fornafn þegar það talar um sjálf sig?
Dæmi: ég, mig, mitt, mín.

Aldur 3 – 4 ár

- Notar barnið nafnorð í fleirtölu?
Dæmi: bíl bílar, snipa stelpur.
- Notar barnið spurnarorð?
Dæmi: Hvar? Hver? Hvað?
- Notar barnið þátíð sagna?
Dæmi: borðir - borðaði, keyra - keyrði.

Aldur 4 – 5 ár

- Notar barnið lítaheiti með nafnorðum?
Dæmi: rauður bíll, gult hús.
- Er barnið farið að nota yfirhugtök í töluðu máli?
Dæmi: húsaþýr, úllur, matar.
- Notar barnið orð yfir form, stærð og fjölda?
Dæmi: hringur, stórt, líta, tvö, margi.

SETNINGAMYNDUN

Aldur 2 – 3 ár

- Notar barnið hveggja til þriggja orða setningar (yriðingar)?
Dæmi: Mamma koma. Hú í hásenn.
- Er barnið farið að spyrja spurninga (með hljómfalli eða orðum)?
Dæmi: Í hvað þetta (þú ert)? Mamma koma?
- Notar barnið yriðingar með nei eða ekki?
Dæmi: Ekki fara ú. Mú ekki taka bílinn.

Aldur 3 – 4 ár

- Getur barnið myndað allt að fjögurra orða setningu með réttir orðaröð?
Dæmi: Húla, kúka, veski, bíom.
- Notar barnið forsetningar í setningum?
Dæmi: Í, á, undir, fyrir aftan, uppi.
- Er barnið farið að tengja saman setningar með og/ en?
Dæmi: Ég hata bláu kubbana en þú reubu.

Aldur 4 – 5 ár

- Er barnið farið að nota hvernig og af hverju/hvers vegna spurningar?
- Getur barnið myndað setningar um það sem hefur gerst eða getur gerst?
- Notar barnið af því að setningar?

Skilgreiningar í málörvun

Ásthildur Bj. Snorradóttir og Bjartey Sigurðardóttir, 2018

TÖLUM SAMAN

Málörvunarkerfi fyrir börn með málproskafrávik og tvítyngd börn

ÁSTHILDUR BJ. SNORRADÓTTIR OG BJARTEY SIGURÐARDÓTTIR
INGIBJÖRG ELÐON LOGADÓTTIR

Ásthildur Bj. Snorradóttir, talmeinafræðingur

Hlustun
Heyrnæm
úrvinnsla

Orðaforði
Einfaldur
Flókinn

Málfræði

Setningar

Frásagnir

Boðskipti

Hljóðkerfi

Talfæri

Skráning

Formáli

Leikskólinn Bjarkalundur

Flokkun

● Orðaforði

● Málfræði

● Málskilningur

● Hljóðkerfi

● Málnotkun

● Félagsfærni/tilfinningar

● Setningar

● Hreyfing/skynjun

● Framburður

● Stærðfræði

Ýmsir orðflokkar – vinna í daglegum aðstæðum

Nafnorð – sagnorð – lýsingarorð – fomöfn - smáorð

Ná athygli, skapa þörf fyrir boðskipti, herma eftir hljóðum, talfæri, atferlismótun. TEEACH, Tákn með tali

Hlustun

Sameina athygli

Gera til skiptis

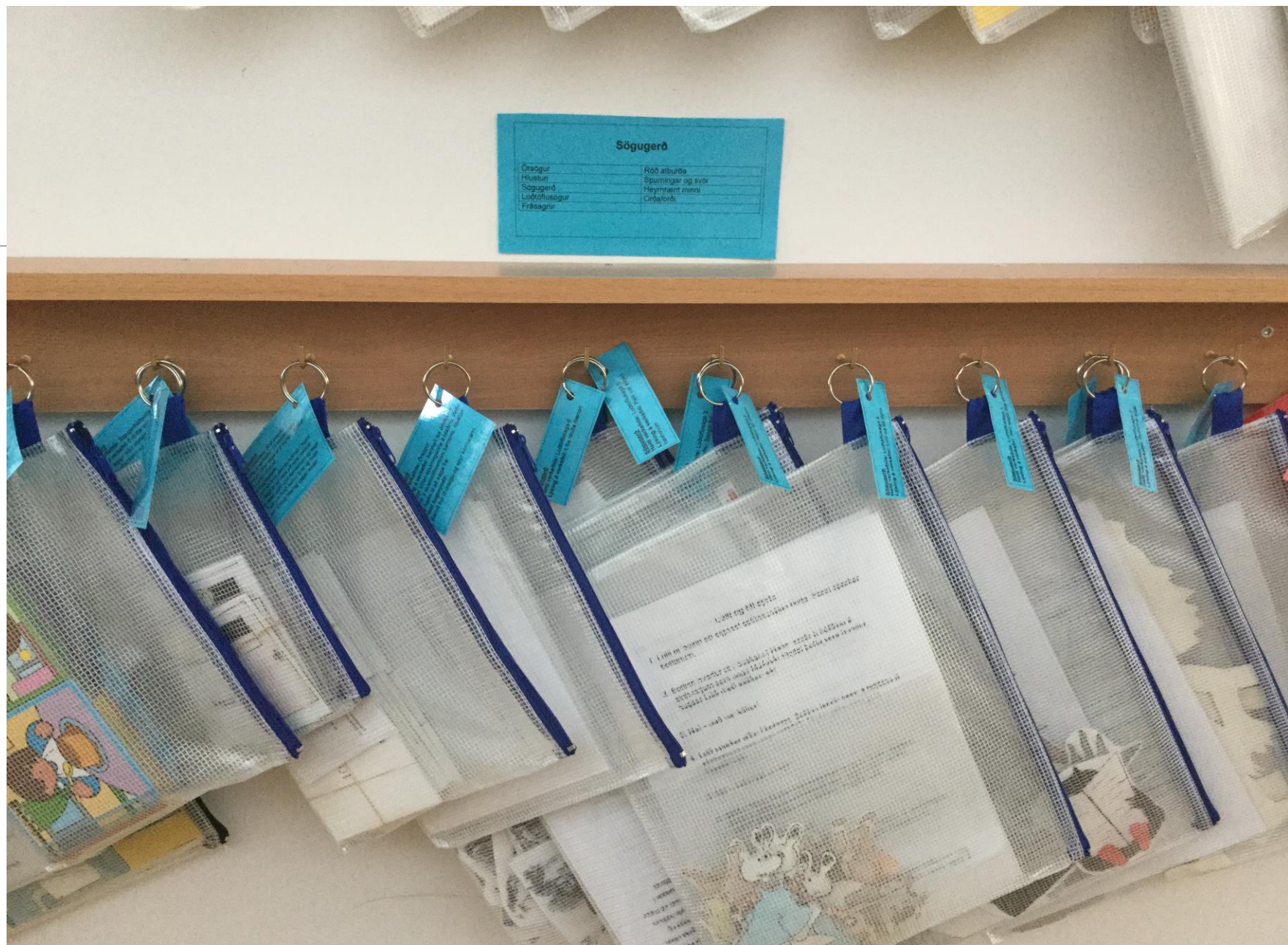
Úthald/einbeiting

Umbun

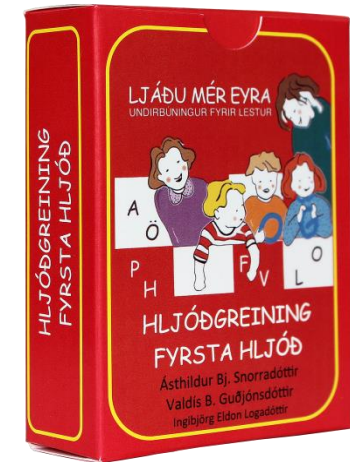
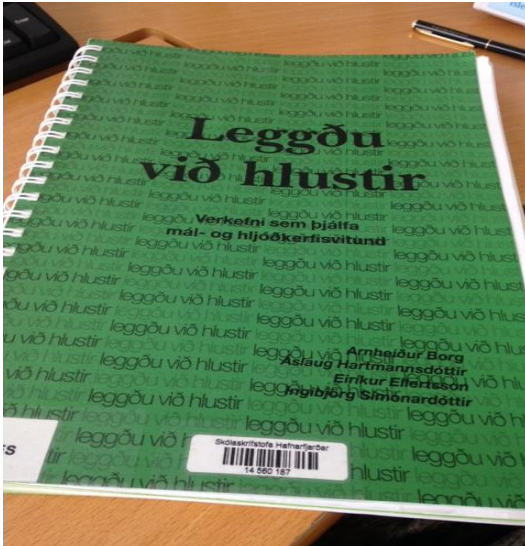
Leikur

„Executive function“

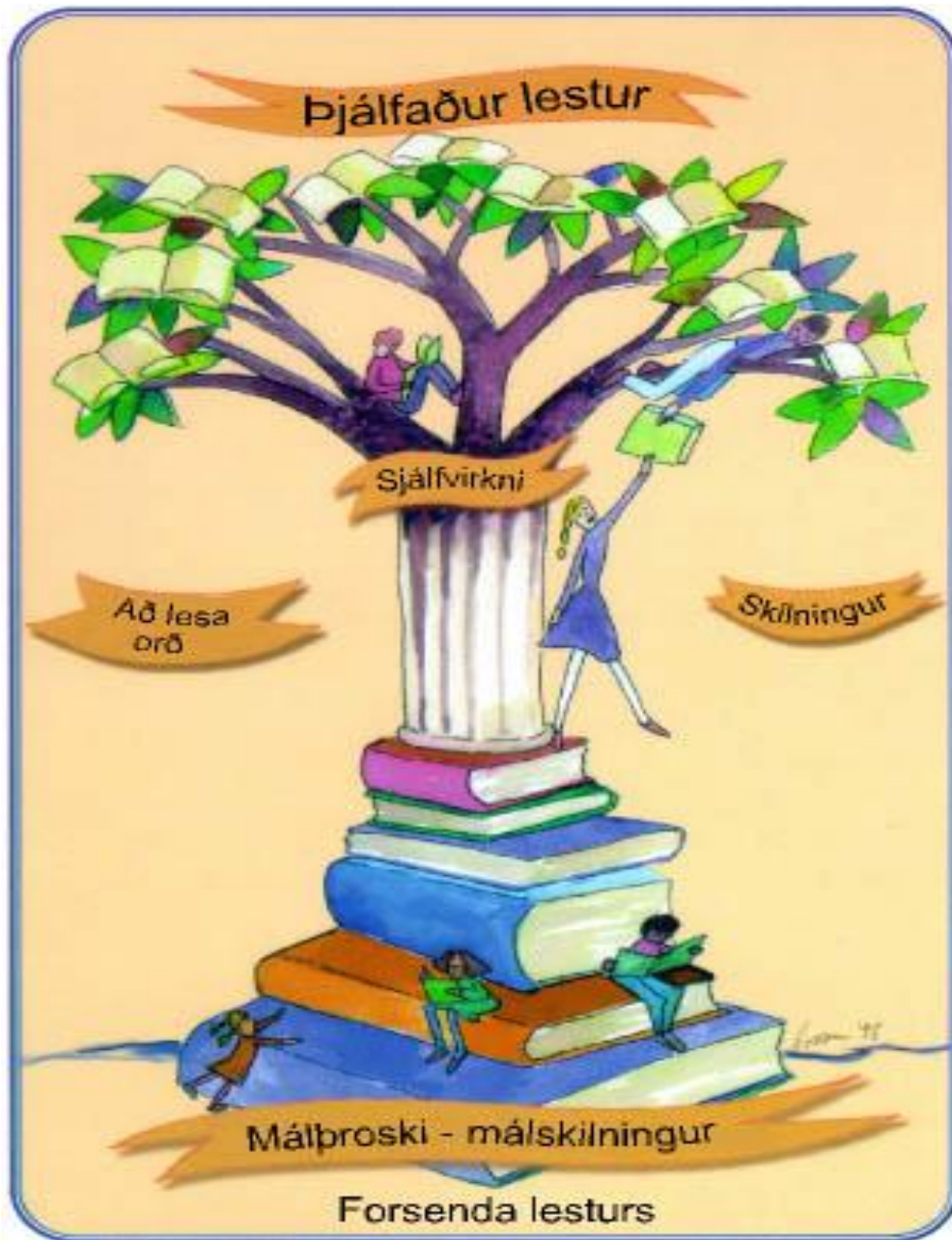

Aðferðir – smáforrit – spil – bækur

Þættir sem einkenna góða lesara:

1. Góð hljóðavitund,
góð næmi fyrir tengslum stafs
og hljóðs. Eiga auðvelt með að
lesa orð (umskrá).
2. Góður málskilningur,
góð þekking á málinu - góður
orðskilningur
3. Góð lesfimi /sjálfvirkni.
Ná að lesa hratt og sjálfvirkt, og
geta beint allri athygli að efni
textans

(Steinunn Torfadóttir, 2009)

Snemmtæk íhlutun í málörvunleikskólabarna

Undirbúningur fyrir lestur

SNEMMTÆK ÍHLUTUN Í MÁLÖRVUN OG LESTARNÁMI GRUNNSKÓLABARNA

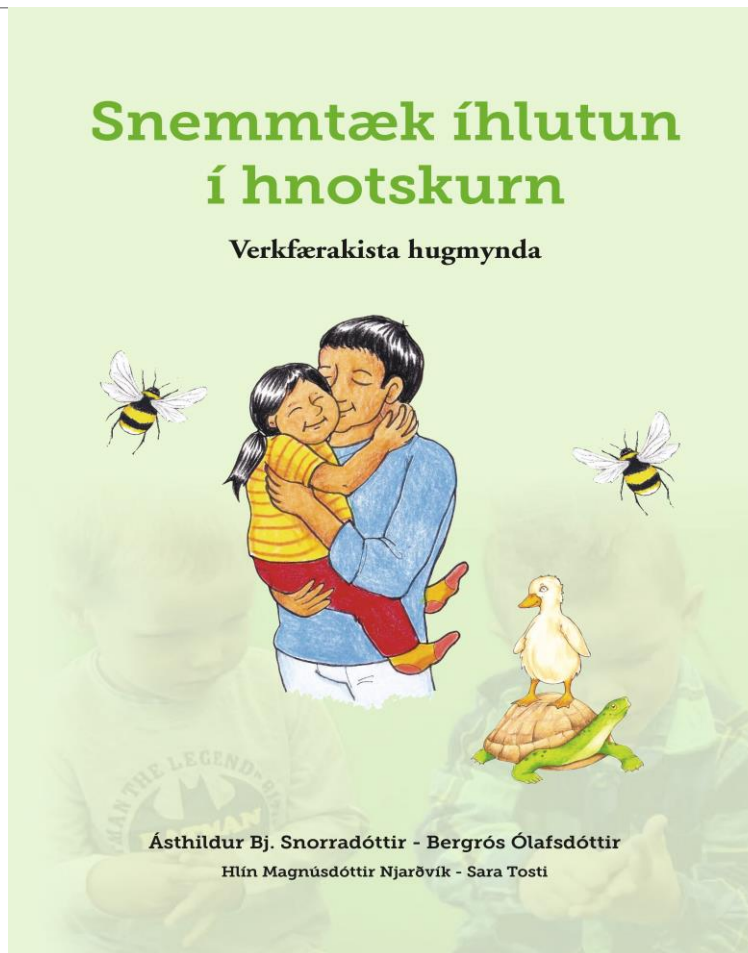
- UPPBYGGING MÁLÖRVUNARHÓPA

SKARÐSHLÍÐARSKÓLI

Verkfærakista hugmynda

snemmtæk@gmail.com

Árangur

Kennarar bera **umhyggju** fyrir nemendum sínum og hlusta á foreldra

Virkir foreldrar **Valdefling leikskólans**

Snemmtæk íhlutun skilgreind út frá eðli vandans. Bíða og sjá til úrelt

Íhlutun í kjölfar greininga – mat á árangri –sérkennsla

Flokkun á málörvunarefni – undirbúningur undir lestur

Þverfagleg nálgun. **Gróskuhugarfar**

Gera sér grein fyrir eðli frávika – fækkun greininga

Láta sig málið varða – skráning og mat á árangri

Hafa trú á því að allir geti lært – **lærdómssamfélagið**

Gagnreyndar aðferðir – reynsla/þekking

Siðferði er kærleikur (Björn Hjámarsson)

Vinna út frá **heildstæðri skólastefnu** – skýrir verkferlar

Smitandi áhugi á efninu, einstaklingnum og hópnum – Handbók leikskólans

